

Nieuw rapport Europese Commissie: onze pensioenen zijn wél betaalbaar

Kim De Witte | Studiedienst PVDA

1	Meer actieven in verhouding tot niet-actieven tot 2040	2
1.1	Demografische versus economische afhankelijkheidsratio.....	2
1.2	Evolutie van de economische last van de vergrijzing in Europa	2
1.3	Evolutie van de economische last van de vergrijzing in België.....	3
2	Minder uitgaven voor de pensioenen tegen 2060	3
2.1	Evolutie van de uitgaven voor de pensioenen in Europa	3
2.2	Evolutie van de uitgaven voor de pensioenen in België.....	4
3	De ondraaglijke ‘noodzakelijkheid’ van het huidige pensioenbeleid	5
3.1	Een eerlijk debat over de toekomst van onze pensioenen.....	5
3.2	De pensioenen verlagen is de economie vertragen.....	5
3.3	Langer werken voor minder pensioen is ondoenbaar, onlogisch en onnodig	5
4	Besluit	6

Samenvatting

Op 12 mei 2015 verscheen er een nieuw rapport van de Europese Commissie over de impact van de vergrijzing in Europa (Ageing Report 2015). Het rapport toont aan dat het totale aantal actieven ten aanzien van het totale aantal niet-actieven in de EU amper wijzigt tegen 2060. De verhouding verbetert zelfs tot 2040. Tegen 2060 is er een lichte achteruitgang van 4%. Maar die 4% staat tegenover een economische groei tussen nu en 2060 van meer dan 100%.

De economische last van de vergrijzing is dan ook perfect draagbaar. Dat volgt ook uit een ander cijfer van het rapport. Volgens de Europese Commissie zullen we in de EU in percentage van de welvaart (bbp) minder uitgeven aan de pensioenen in 2060 dan vandaag (van 11,3% van het bbp in 2013 naar 11,2% in 2060).

Deze cijfers weerleggen nog maar eens de ‘noodzakelijkheid’ van het huidige pensioenbeleid. De pensioenen zijn wél betaalbaar. Langer werken voor minder pensioen is niet vereist. Het is een keuze in een kortzichtig beleid. Andere keuzes zijn mogelijk en nodig. De wettelijke pensioenen in België zijn vandaag al veel te laag. De pensioenhervorming van de regering Michel zal ze nog verder verlagen.

Per gepensioneerde zal er in 2060 bijna één derde minder naar het pensioen gaan dan vandaag. Dat is geen goede evolutie, noch sociaal, noch economisch. De pensioenen in België zijn al veel

te laag. Die nog verder verlagen, zal ook onze economie vertragen. Goede pensioenen zorgen voor koopkracht. Dat geeft zuurstof aan de bedrijven, de middenstand, de horeca.

1 Meer actieven in verhouding tot niet-actieven tot 2040

1.1 Demografische versus economische afhankelijkheidsratio

Om de impact van de vergrijzing te meten, kan men verschillende maatstaven hanteren. Vroeger werd vaak gebruik gemaakt van de “demografische afhankelijkheidsratio”. Dit is het aantal 65-plussers ten aanzien van het aantal 15 tot 65-jarigen. Deze ratio verslechtert, omdat de babyboomgeneratie met pensioen gaat en er dus meer ouderen bijkomen.

Maar de demografische afhankelijkheidsratio is echter een maat voor niets. Wanneer men de economische “last” van de vergrijzing wil meten, dan telt niet de bevolking boven de 65 jaar in verhouding tot de bevolking tussen de 15 en de 64 jaar, maar wel het totale aantal werkenden in verhouding tot het totale aantal niet-werkenden (dit zijn de gepensioneerden, de kinderen, de arbeidsongeschikten en de vrijwillige en onvrijwillige werklozen). Dat zegt de Europese Commissie in haar witboek pensioenen van 2012: “De vergrijzingsuitdaging wordt vaak geïllustreerd met de verdubbeling van de ouderenafhankelijkheidsratio (bevolking 65+ ten opzichte van de bevolking 15-64) van 26% in 2010 tot 50% in 2050. Het echte probleem is echter de economische-afhankelijkheidsratio”, aldus de Commissie¹.

De economische afhankelijkheidsratio is een betere maatstaf, omdat zij rekening houdt met de globale impact van de vergrijzing: er komen meer ouderen bij, maar er zullen ook minder werklozen zijn, minder arbeidsongeschikten en minder kinderen. Daardoor is de globale last van de vergrijzing veel minder groot dan de demografische afhankelijkheidsratio (ouderen ten aanzien van werkenden) doet uitschijnen. Het nieuwe rapport van de Europese Commissie geeft de evolutie van de economische afhankelijkheidsratio weer voor de EU, voor de eurozone en voor elk land afzonderlijk.

1.2 Evolutie van de economische last van de vergrijzing in Europa

Voor de eurozone zal de economische afhankelijkheidsratio (het totale aantal werkenden in verhouding tot het totale aantal niet-werkenden) verbeteren van 135 niet-werkenden per 100 werkenden in 2013 naar 132 niet-werkenden per 100 werkenden in 2035. Pas vanaf 2040 zou de ratio verslechteren (136 niet-werkenden per 100 werkenden). Tegen 2060 zou de ratio gelijk zijn aan 141 niet-werkenden per 100 werkenden².

Anders geformuleerd: waar er in 2013 voor elke werker 1,35 personen niet werken, zal dat in 2035 nog maar 1,32 zijn en in 2060 1,41. Dat is dus eerst een daling van de economische afhankelijkheidsratio tot 2040 en dan een zeer lichte stijging tot 2060. De totale stijging tussen 2013 en 2060 is gelijk aan 4%. Dat staat tegenover een economische groei die meer bedraagt dan 100%. De economische last van de vergrijzing in de eurozone is dus zeer beperkt.

¹ EUROPESE COMMISSIE, Witboek: Een agenda voor adequate, veilige en duurzame pensioenen, 16 februari 2012, COM(2012), p. 7 bovenaan.

² The 2015 Ageing Report, zie tabel p. 390 derde laatste lijn (“Total economic dependancy ratio”).

Hetzelfde geldt voor de Europese Unie (die groter is dan de eurozone). De economische afhankelijkheidsratio zal verbeteren van 132 naar 129 niet-werkenden per 100 werkenden tegen 2030. Zij zal daarna terug stijgen naar 132 niet-werkenden per 100 werkenden in 2040 en verder evolueren naar 141 niet-werkenden per 100 werkenden in 2060³. De totale stijging tussen 2013 en 2060 is gelijk aan 6,8%. Dat staat opnieuw tegenover een economische groei die meer bedraagt dan 100%.

1.3 Evolutie van de economische last van de vergrijzing in België

Ook voor België is het een gelijkaardig verhaal. Deze economische afhankelijkheidsratio verbetert van 146 niet-werkenden per 100 werkenden in 2013 naar 142 niet-werkenden per 100 werkenden in 2020. Daarna is er een lichte stijging, naar 153 niet-werkenden per 100 werkenden in 2040 en 159 niet-werkenden per 100 werkenden in 2060⁴.

Anders geformuleerd: waar er in 2013 voor elke werker 1,46 personen zijn die niet werken, zullen dat er in 2020 slechts 1,42 zijn en in 2060 1,59. Dat is dus eerst een daling van de economische afhankelijkheidsratio en dan een zeer lichte stijging. De totale stijging tussen 2013 en 2060 is 8,9%. Dat staat opnieuw tegenover een economische groei die meer dan 100% bedraagt.

2 Minder uitgaven voor de pensioenen tegen 2060

Het feit dat de economische last van de vergrijzing perfect draagbaar is, volgt ook uit andere cijfers van het rapport van de Europese Commissie. Volgens de Europese Commissie zullen we in percentage van de welvaart (bbp) minder uitgeven aan de pensioenen tegen 2060 dan vandaag. Keerzijde van de medaille is dat de pensioenen sterk zullen verlagen.

2.1 Evolutie van de uitgaven voor de pensioenen in Europa

Het rapport van de Europese Commissie schetst ook de evolutie van de overheidsuitgaven voor de pensioenen. In de Europese Unie gaat er in 2013 exact 11,3% van de welvaart (bbp) naar de pensioenen. In 2060 zal dat nog 11,2% zijn⁵. In de eurozone gaat een iets groter deel van de welvaart naar de pensioenen, namelijk 12,3% in 2013. In 2060 zal dat nog steeds 12,3% zijn⁶.

Tegenover het feit dat de uitgaven voor de pensioenen lichtjes zullen dalen of gelijk blijven, staat het feit dat de inkomsten voor de gepensioneerden sterk zullen afnemen. Het aantal gepensioneerden zal immers toenemen. Maar doordat het aandeel van de welvaart dat naar de pensioenen gaat gelijk blijft, zal het aandeel van de welvaart dat naar elke gepensioneerde gaat sterk afnemen.

Dat volgt ook uitdrukkelijk uit het rapport van de Europese Commissie. De "benefit ratio", dit is het gemiddelde pensioen in verhouding tot het gemiddelde loon, zal sterk dalen. Het gemiddelde

³ The 2015 Ageing Report, zie tabel p. 387 derde laatste lijn ("Total economic dependancy ratio").

⁴ The 2015 Ageing Report, zie tabel p. 298 derde laatste lijn ("Total economic dependancy ratio").

⁵ The 2015 Ageing Report, zie tabel p. 388 eerste laatste lijn ("Public pensions, gross").

⁶ The 2015 Ageing Report, zie tabel p. 391 eerste laatste lijn ("Public pensions, gross").

pensioen bedraagt 44% van het gemiddelde loon in de EU in 2013. Dat gemiddelde zal dalen tot 34,9% in 2060. Dat is maar liefst 20% minder pensioen dan vandaag⁷. Hetzelfde doet zich voor in de eurozone. Het gemiddelde pensioen bedraagt 46,2% van het gemiddelde loon in 2013. Het zal dalen naar 37,5% in 2060, of maar liefst 18,8% minder dan vandaag⁸.

2.2 Evolutie van de uitgaven voor de pensioenen in België

In België zal zich een gelijkaardig fenomeen voordoen. Volgens het rapport van de Europese Commissie zal de benefit ratio in België slechts dalen met 1,6%. Maar het rapport van Europa houdt nog geen rekening met de pensioenhervorming van de regering Michel – De Wever.

De regering Michel – De Wever bouwt de wettelijke pensioenen sterk af: de pensioenbonus werd afgeschaft vanaf 1 januari 2015 (179,40 euro minder pensioen per maand voor iedereen die actief blijft tot de leeftijd van 65 jaar), een aantal gelijkgestelde periodes worden afgeschaft (loopbaanonderbreking en bepaalde vormen van tijdskrediet), het ambtenarenpensioen wordt sterk ingeperkt (afschaffing diplomabonificaties, optrekking van alle tantièmes naar 60, niet meer laten meetellen van de contractuele tewerkstelling voor de berekening van het pensioen, berekening van het pensioen over meer loopbaanjaren), het overlevingspensioen wordt afgeschaft voor mensen onder de 50 jaar, het gezinspensioen wordt hervormd en de belastingen die gepensioneerden moeten betalen worden verhoogd, omdat de barema's inzake belastingvrijstelling niet worden geïndexeerd (door de indexsprong).

Volgens het federaal planbureau zal de pensioenhervorming van de regering Michel – De Wever de extra kosten voor de vergrijzing tussen vandaag en 2060 bijna halveren. Het voorlaatste rapport van de Studiecommissie voor de vergrijzing voorziet een toename van de uitgaven voor onze wettelijke pensioenen met 4,2%⁹. Het laatste rapport van de Studiecommissie voor de vergrijzing, dat rekening houdt met de maatregelen van Michel I rond de pensioenen, voorziet een toename met slechts 2,2% van het bbp (in 2060 zou slechts 12,6% van onze welvaart naar de pensioenen gaan¹⁰; zonder de besparingen van de regering zou dat 14,7% geweest zijn).

De daling van de uitgaven voor de wettelijke pensioenen in percentage van de welvaart is dan ook zeer groot. Per gepensioneerde zal er in 2060 bijna één derde minder gaan naar het pensioen dan vandaag¹¹. Dat is geen goede evolutie, noch sociaal, noch economisch. De pensioenen in België zijn al veel te laag. Die verder verlagen zal ook onze economie vertragen.

⁷ The 2015 Ageing Report, zie tabel p. 388 ("Benefit ratio").

⁸ The 2015 Ageing Report, zie tabel p. 391 ("Benefit ratio").

⁹ Studiecommissie voor de vergrijzing, rapport 2014, p. 6.

¹⁰ Federaal planbureau, De budgettaire gevolgen van de vergrijzing voor België tot 2060, Raming van maart 2015 met de hervormingen van de regering Michel, maart 2015.

¹¹ In 2013 zaten we met 2,4309 miljoen gepensioneerden in België. We gaven toen 10,6% van onze welvaart aan de pensioenen. Dat is 0,000004361% van de welvaart per gepensioneerde. In 2060 zitten we met 4,1023 miljoen gepensioneerden in België. We zullen volgens het laatste rapport van het planbureau dan 12,6% van onze welvaart aan de pensioenen geven. Dat is 0,000003071% van de welvaart per gepensioneerde, of 29,5 procent minder.

3 De ondraaglijke ‘noodzakelijkheid’ van huidige pensioenbeleid

3.1 Een eerlijk debat over de toekomst van onze pensioenen

De meerderheid van de Belgen houdt vast aan het wettelijk pensioen. Knack liet een pensioenenquête uitvoeren door Ivox eind 2013. Er werden 1.473 mensen ondervraagd, zowel Vlamingen als Franstaligen¹². Zowel de Vlamingen als de Franstaligen vinden de wettelijke pensioenen te laag. Zes op de tien verkiezen een hoger wettelijk pensioen boven fiscale voordelen zoals pensioensparen (21 procent is niet akkoord en 19 procent onthoudt zich).

In 2014 nam de studiedienst van de VRT een “foto van Vlaanderen”. De belangrijkste politieke prioriteit van de Vlaming is zijn of haar pensioen. 74 procent spreekt zich uitdrukkelijk uit voor méér solidariteit. 67 procent is bang voor een te lage levensstandaard eens hij of zij met pensioen is.

Volgens de cijfers van de Europese Commissie zijn de pensioenen wel degelijk betaalbaar. In 2060 zal België evenveel betalen als landen als Oostenrijk en Frankrijk nu al betalen voor hun wettelijke pensioenen, namelijk ongeveer 15% van de welvaart (bbp).

3.2 De pensioenen verlagen is de economie vertragen

Gepensioneerden consumeren. Zij kopen huizen voor hun kinderen, gaan op reis, doen de kleinhandel floreren. De nodige middelen voor de verdere betaling van de wettelijke pensioenen kunnen worden opgehaald via drie maatregelen: 1° een eerlijke fiscaliteit, waarbij ook grote bedrijven en sectoren, hun belastingen betalen, 2° een miljonairstaks, waardoor de grootste vermogens een steentje bijdragen en 3° een betere strijd tegen de grote fiscale fraude, via de invoering van een vermogenskadaster, de opheffing van het bankgeheim en de zerotolerantie tegen zware inbreuken.

3.3 Langer werken voor minder pensioen is ondoenbaar, onlogisch en onnodig

Langer werken voor minder pensioen is ondoenbaar, onlogisch en onnodig. Het is ondoenbaar omdat we niet allemaal langer leven en zeker niet in goede gezondheid. Eén op drie zestigers kampt met ernstige gezondheidsproblemen. Hen verplichten om langer te werken is geen optie. Langer werken voor minder pensioen is ook onlogisch. België telt nog steeds 650.000 werklozen. Bompa werkt zich kapot, terwijl kleinzoon hopeloos zoekt naar een job. Langer werken voor minder pensioen is tot slot onnodig. Volgens de Studiecommissie voor de Vergrijzing zullen wij in 2060 evenveel betalen voor onze pensioenen als Oostenrijk en Frankrijk nu al betalen. Is dat onhaalbaar? Natuurlijk niet. Het is een kwestie van keuzes in het sociaal en fiscaal beleid.

¹² Zie J. Zuallaert en P. Martens, “De grote Knack-pensioenenquête – Langer werken, maar niet van harte”, Knack 13 november 2013, 22-25.

4 Besluit

Op 12 mei 2015 verscheen er een nieuw rapport van de Europese Commissie over de impact van de vergrijzing in Europa (Ageing Report 2015). Het rapport toont aan dat het totale aantal actieven ten aanzien van het totale aantal niet-actieven in de EU amper wijzigt tegen 2060. De verhouding verbetert zelfs tot 2040. Tegen 2060 is er een lichte achteruitgang van 4%. Maar die 4% staat tegenover een economische groei tussen nu en 2060 van meer dan 100%.

De economische last van de vergrijzing is dan ook perfect draagbaar. Dat volgt ook uit een ander cijfer van het rapport. Volgens de Europese Commissie zullen we in de EU in percentage van de welvaart (bbp) minder uitgeven aan de pensioenen in 2060 dan vandaag (van 11,3% van het bbp in 2013 naar 11,2% in 2060).

Deze cijfers weerleggen nog maar eens de 'noodzakelijkheid' van het huidige pensioenbeleid. De pensioenen zijn wél betaalbaar. Langer werken voor minder pensioen is niet vereist. Het is een keuze in een kortzichtig beleid. Andere keuzes zijn mogelijk en nodig. De wettelijke pensioenen in België zijn vandaag al veel te laag. De pensioenhervorming van de regering Michel zal ze nog verder verlagen.

Per gepensioneerde zal er in 2060 bijna één derde minder naar het pensioen gaan dan vandaag. Dat is geen goede evolutie, noch sociaal, noch economisch. De pensioenen in België zijn al veel te laag. Die nog verder verlagen, zal ook onze economie vertragen. Goede pensioenen zorgen voor koopkracht. Dat geeft zuurstof aan de bedrijven, de middenstand, de horeca.